

Pécsi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Kar
Doktori Iskola
Büntető és Polgári Eljárásjog

Bertaldó András

FIATALKORÚ TERHELTEK A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN

Doktori (PhD) értekezés
TÉZISEK

Témavezetők

Dr. habil. Fenyvesi Csaba
egyetemi tanár

Dr. Herke Csongor DSc
tanszékvezető egyetemi tanár

Pécs, 2021

Tartalomjegyzék

I. A kutatás célja, hipotézisei és módszerei.....	4-5.
I.1. A kutatás célja.....	4.
I.2. A kutatás hipotézisei.....	4-5.
I.3. A kutatás módszerei.....	5.
II. A doktori értekezés áttekintése.....	5-9.
III. A hipotézisekre adott válaszok.....	9-14.
IV. A doktori értekezés következtetései.....	14-19.
V. A doktori értekezés tudományos eredményei.....	19-21.
V.1. A jogtudomány számára hasznosítható.....	19.
V.2. A jogalkotás számára hasznosítható.....	19-20.
V.3. A jogalkalmazás számára hasznosítható.....	20-21.
VI. Summary	
VII. A szerző publikációs jegyzéke	

I. A kutatás célja, hipotézisei és módszerei

I.1. A kutatás célja:

A doktori értekezés célkitűzése egyrészt a fiatalok terheltek büntetőeljárás helyzetének dogmatikai, jogelméleti rendszerezése, elemzése a szakirodalom átfogó áttekintésével, másrészt saját javaslatok megfogalmazása.

Vizsgáljuk a hatályos törvény (2017. XC. tv.), a Be. XCV. fejezete – a fiatalok elleni büntetőeljárás – mellett a Be. egyéb, fiatalok szempontjából érintett rendelkezéseit, az azokkal kapcsolatos kérdéseket, egyúttal de lege ferenda javaslatokat fogalmazzunk meg.

Áttekintjük az utat, mely megmutatja, hogy honnan jutottunk el a Be. hatályos rendelkezéseihez.

Összehasonlító jelleggel kitekintünk Németországra. Miben különbözik a két állam fiatalok terheltekre vonatkozó szabályozása? Mely rendelkezések átvételét célszerű megfontolni?

Külön fejezetben tárgyaljuk az egyéni értékelés fontosságára, felépítésére utaló jogalkotást, jogtudományt, és ezzel kapcsolatban arra a kérdésre adunk választ, hogy miként lehet ezt hatékonyabbá tenni.

Megválaszoljuk, hogyan szorítható vissza a legszükségesebb mértékre a fiatalokkal szemben alkalmazott egyik legsúlyosabb kényszerintézkedés, a letartóztatás, milyen alternatívát, lehetőséget látunk.

Mindemellett vizsgáljuk a kommunikáció fontosságát, mely a fiatalok kihallgatásánál – életkori jellemzőiknél fogva – kiemelten hangsúlyos. Hogyan szólítsuk meg őket, hogy minél több információt megtudjunk a büntetőügyről úgy, hogy közben a garanciális jogaik és az egészséges személyiségfejlődésüket sem hátráltatjuk?

A nyomozásra és a bírósági eljárásra is fogalmazzunk meg – szándékaink szerint – előremutató, fejlesztő, javító, pontosító javaslatokat.

Célul tűztük ki azt is, hogy valamennyi, a fiatalok terheltek elleni büntetőeljárás fejezeti rendelkezéseit érintsük. Hangsúlyt azonban a speciális jogintézmények kapnak, melyek a külön eljárás különlegességeit jelentik.

Elemezzük az elterelési lehetőségeket, valamint azokat az eszközöket, amelyek a stigmatizáció elkerülését szolgálják.

I.2. A kutatás hipotézisei:

A doktori értekezés célkitűzéseinek megvalósításához az alábbi hipotéziseket fogalmaztuk meg.

1. A fiatalkorú terheltek elleni büntetőeljárás az igazságszolgáltatás szereplőitől jogi, pszichológiai, pedagógiai ismereteket és készségeket is megkíván.
2. Az eljárás céljánál a felnőtt terheltekhez képest hangsúlyosabb a testi-értelmi-érzelmi-erkölcsi fejlődés biztosítása.
3. Ez a cél viszont nem formalitással, elvi megfogalmazásokkal, hanem gyakorlati ismeretekkel, tapasztalattal, tudással, adekvát hozzáállással érhető el.
4. A felelősség közös, az igazságszolgáltatás szereplőinek együtt kell működniük az oktatási intézményekkel, a gyermekvédelemmel, a gyámhatósággal.
5. Az eljárás kulcsa – a hét kriminalisztikai alapkérdés megválaszolásán túlmenően – a fiatalkorú terhelt személyiségének feltérképezése.
6. A fiatalkorú terheltek nemcsak jogi védelemre, hanem érzelmi támogatásra is szüksége van.
7. A fiatalkorú terheltekkel való megfelelő kommunikáció az egyik kulcs a büntetőeljárás sikeréhez.
8. A fiatalkorú terheltek elleni büntetőeljárások soron kívülsége alapvető követelmény.
9. Kisebb tárgyi súlyú bűncselekmények esetén minél szélesebb körű lehetőséget kell biztosítani az elterelésre.
10. Eljárási eszközöket kell biztosítani és használni a megbélyegzés elkerülése érdekében.

I.3. A kutatás módszerei:

A doktori értekezés elemzi a fiatalkorú terheltek elleni büntetőeljárás jellemzőit a kapcsolódó hazai és külföldi szakirodalom alapján. Felhasználtunk úgy könyvtári forrásokat – monográfiákat, tankönyveket, szaktanulmányokat –, mint a jogtörténeti jellegű és hatályos jogszabályi előírásokat, a külföldi tanulmányutak és a saját ítélkezési gyakorlatunk tapasztalatait, továbbá a nemzetközi egyezményeket. Az összehasonlító fejezet megírásakor Németországra fókuszáltunk: az idegen nyelvű szakirodalmak is elsősorban innen származnak. A téma fontosságát összehasonlító számsorokkal is bemutatjuk.

Kérdőíves módszerrel bevontuk a Szekszárdi Törvényszék fiatalkorúak bírójának véleményét, hogy mind a jogalkotás érvei, mind pedig a jogtudomány és a jogalkalmazás nézetei helyet kapjanak az értekezésben.

Mint a fiatalok számára rendszeresen jogi tárgyú előadásokat tartó, illetve a fiatalok büntetőeljárásában gyakorlattal rendelkező személyek rögzítjük a saját elméleti és gyakorlati meglátásainkat.

II. A doktori értekezés áttekintése

A doktori értekezés általános bevezetését követően hipotéziseket fogalmaztunk meg, majd ismertettük a kutatás módszerét, felépítését, célját. Mivel a fiatalok elleni büntetőeljárás az általánostól eltérő megközelítési módot kíván, ezért áttekintettük egyrészt a fiatalok megjelenését az egyes jogágakban és elemeztük a gyermekpszichológiai aspektusokat.

Bemutattuk a fiatalok büntető statisztikáját, bár hangsúlyozzuk, hogy témánk indokoltságát nem a számok támasztják alá. A társadalom minden téren kiemelt figyelmet fordít a fiatalokra. Támogatja szocializációjukat, oktatásukat, megélhetésüket, fejlődésüket. A ma még fiatalok lesznek a holnap felnőttei, társadalmunk életének fő alakítói, ám egyúttal válhatnak a holnap bűnelkövetőivé. A büntetőeljárás és a büntetés célja a bűnelkövetővé válás, a bűnisméltés megakadályozása. Minél korábban kezdjük el ezen cél megvalósítását, annál inkább bízhatunk az eredményességben, a hatékonyságban. Ennélfogva a fiatalok bűnelkövetők elleni sikeres büntetőeljárás lefolytatása közvetlen kihatással van a társadalmi együttélésre.

Elemeztük a fiatalok elleni büntetőeljárás XX. századi magyarországi történetét. Szándékunk nem csupán a múlt felvázolására irányult, hanem nyitott szemmel járva értékeltük, mérlegeltük, hogy mely jogtörténeti rendelkezések visszavezetése indokolt. Feltevésünk, mely szerint a jogalkotás történetét nem feltétlenül a folyamatos fejlődés, az esetleges korábbi – meghaladottá vált – gondolatok deregulációja és csupa új, jobbító szándékú és hatású jogszabály-módosítás, jogalkotás jellemzi, beigazolódott. A jogtörténeti fejezetet javasoljuk nem őskövület múzeumi tárlatvezetéshez hasonló bemutatásának tekinteni, hanem a múltat, amelyből még épülhet jövő. Vizsgálatunk eredményeként megállapítottuk, hogy a fiatalokat érintő speciális büntetőeljárás szabályozás igényének felmerülésekor, a XX. század elején sokkal bátrabban nyúlt a jogalkotó a kérdéshez, sokkal inkább kidomborodott a terület különös jellege. Nem feltétlenül érthetünk egyet mostani szemmel az akkori rendelkezésekkel, de a magunk részéről találtunk olyan elemet, melyet ma is hasznosításra, bevezetésre érdemesnek találunk. Alapvetően a jelenleginél fontosabbnak, hangsúlyosabbnak tartjuk a fiatalok terhelt oktatási intézményének bevonását a büntetőeljárásba. Erre a múltból is átvettünk példát. A doktori

értekezést áthatja vizsgálati eredményünk, mely szerint a fiatalkorú elleni büntetőeljárás sikere nem egyedül a nyomozó hatóság, az ügyészség, a bíróság, a büntetés-végrehajtás munkáján múlik, hanem abban a holisztikus gondolkodásmódot előtérbe helyezve fontos szerepet játszik az osztársadalom.

Távolról fokozatosan és folyamatosan közelítve érünk el a doktori értekezés szívéhez, a nyomozás és a bírósági eljárás elemzéséhez.

Már a nyomozás során megmutatkozik, hogy a bűnüldöző a fiatalkorú terheltek esetén kettős prés alatt áll. Egyrészt nyomja őt az eredményesség, a bűncselekmény sikeres felderítésének terhe, mely alapvetően minden büntetőeljárást jellemez. Másfelől azonban a jogalkotó előírásainak megfelelően maga a fiatalkorú terhelt is különleges bánásmódot igénylő személynek minősül, kellő körültekintéssel kell eljárni esetében. A kettős szorítás felett pedig ott lebeg az a bevezető fejezetben, a gyermekpszichológiai aspektusoknál tett megállapításunk, mely szerint jóval nagyobb hangsúlyt kell fektetni a megfelelő kommunikációra. Ahhoz ugyanis, hogy elérjük a fiatalkorú terheltet, szó szerint és átvitt értelemben is meg kell tudni őt szólítani. Javaslatot fogalmazunk meg ennek mikéntjére, bízva abban, hogy az a gyakorlati munkában a jogalkalmazó segítségére lesz. A jogalkotó deklarálta figyelmet fordít a fiatalkorú terhelt megbélyegzésének elkerülésére, a személyi garanciák körében nemcsak védőt, hanem törvényes képviselő akadályoztatása esetén ügygondnokot is biztosít számára. Jogalkotási, jogszabály-módosítási javaslatunk utóbbit érinti. Meglátásunk szerint az ügyvéd a jogi védelmet, a törvényes képviselő vagy az ügygondnok pedig a lelki támogatást hivatott biztosítani. Felesleges és célszerűtlen két ügyvéd kirendelése, az ügygondnoki feladatot helyesebb lenne gyermekvédelmi szakemberre bízni.

Szintén a nyomozáshoz tartozik, de jelentőségénél fogva külön fejezetet szenteltünk az egyik legsúlyosabb kényszerintézkedésnek, a letartóztatásnak. Európai és magyar elvárás is, hogy a letartóztatásokra csak a legszükségesebb esetekben és csak a legrövidebb ideig kerüljön sor. A fiatalkorúak letartóztatásánál érvényes Arany János megállapítása, mely szerint „Kettős úton halad az emberi élet: Egyik a gyakorlat, másik az elmélet...”. Fiatalkorúaknál ugyanis a jogalkotó megköveteli a letartóztatás feltételeként a bűncselekmény különös tárgyi súlyát, a jogalkalmazó ugyanakkor az alanyi ismérvekre alapozva is letartóztat fiatalkorú terhelteket. Ennek feloldására teszünk jogszabály-módosítási javaslatot. Másrészt pedig a fokozatosság és a lépcsőzetesség jogtudományi elvét bevezetve adunk támpontot a letartóztatás kiváltására, az azt megalapozó körülmények vizsgálatára.

Vizsgálatunk kiemelt tárgya, és ezért önálló szerkezeti egységet képvisel az egyéni értékelés eszköze. Ez a büntetőeljárás lefolytatásának és majdan a szankció megválasztásának alfája és omegája. Az egyéniesítés hatályos eszközei a környezettanulmány és a pártfogó felügyelői vélemény, mely a fiatalok terhelte személyiségjegyeit, életvezetését, oktatási körülményeit, családját, káros szokásait, a bűnisméltés veszélyét hivatott bemutatni. A büntetőeljárás elsődleges célja a fiatalok terhelte helyes irányú fejlődésének előmozdítása, ehhez viszont elengedhetetlenül szükséges magának a fiataloknak a megismerése. Ahogy már a jogtörténeti fejezet szemléltetésekor említettük, visszanyúlunk a gyökerekhez és teret adunk az oktatási intézmény véleményének, ezzel kapcsolatban mind a jogalkotóhoz, mind pedig a jogalkalmazókhoz javaslattal élünk. Emellett azonban jogszabály-módosítási javaslatunk célja a környezettanulmány és a pártfogó felügyelői vélemény felesleges megkettőzésének elkerülése. A sok átfedésre, felesleges párhuzamosságokra figyelemmel érdemes és célszerű csak az egyiket megtartani, a tartalmi elemeket pedig összhangba hozni, szinkronizálni.

A fiatalok elleni büntetőeljárás napjainkban talán legvitatottabb területe a bírósági eljárást érinti. Vizsgáljuk, hogy mely bíróságok rendelkezzenek hatáskörrel és illetékességgel, szükség van-e ülnökökre. Pro és kontra sorakoztatunk érveket a korábbi és a hatályos szabályozás mellett és ellen. Vázoljuk a jogalkalmazók körében végzett nem reprezentatív felmérés tapasztalatait, a jogtudomány javaslatait, majd kifejtjük saját álláspontunkat. Követel-e meg a jogalkalmazók részéről külön ismereteket a külön eljárás? Ki lehet fiatalok bírója, ügyésze? Terjesszük-e ki a specialitást a védő személyére is, követeljünk-e meg tőlük is többlettudást? Jelen lehet-e a nyilvánosság a bíróság előtti eljárási cselekményeken? Kérdés kérdés hátán, mi azonban végigvesszük az ezzel kapcsolatos problémákat és megoldási javaslatokat fogalmazunk meg véleményünk kifejtésével. Ahogy már említettük, a célkövetés nem ér véget a büntetőeljárás jogerős befejezésével, ezért az együttműködés erősségére, minőségére is fogalmazunk meg javaslatot, támaszkodva a magyar jogtörténetre.

Szintén a bírósági eljáráshoz tartozik, mégis indokoltnak láttuk külön tárgyalni a fiatalok elleni büntetőeljárás mint külön eljárás többi külön eljáráshoz fűződő kapcsolatát.

Értekezünk a megbélyegzés elkerülését és a nevelő hatást szolgáló elterelésről is.

Utóbbi két szerkezeti egység összegzéseként rögzítjük, hogy a magunk részéről milyen séma szerint tartjuk hatékonynak a büntetőeljárás lefolytatását.

A doktori értekezést keretes szerkezetbe foglaltuk. Ez alatt azt értjük, hogy az érdemi tárgyalást a múltba nézve kezdtük, hasznosítható jogtörténeti emlékek között kutatva. Majd folytattuk a jelen elemzésével. Zárásként – hangsúlyozandó, hogy nyitott szemmel járunk a világban – kitekintettünk a német szabályozásra, összevetettük azt a magyarral.

Úgy döntöttünk, hogy a doktori értekezés végén szerepeltetjük a Szekszárdi Törvényszék illetékességi területén kijelölt fiatalkorúak bírói kérdőívre adott válaszainak összegzését. A következtetések levonása viszont a doktori értekezésben elszórta, az adott téma vizsgálatánál található.

III. A hipotézisekre adott válaszok

A megfogalmazott hipotéziseinkre – kutatásaink alapján – az alábbi válaszokat (következtetéseket) adhatjuk (fogalmazhatjuk meg).

1. A fiatalkorú terheltek elleni büntetőeljárás az igazságszolgáltatás szereplőitől jogi, pszichológiai, pedagógiai ismereteket és készségeket is megkíván.

A feltevésünket mind a jogtudomány, mind a kutatási eredményünk megerősítette.

A jogalkotó a hatályos szabályozás megalkotásakor valamennyi járásbírószéket fiatalkorúak bíróságává tette, és szélesedett a fiatalkorúak bírójaként eljárók köre. Ezzel együtt továbbra is kijelölés alapján járnak el mind a bírók, mind pedig az ügyészek.

A jogalkalmazók körében végzett kérdőíves felmérés alátámasztja azt a megállapítást, hogy külön ismeretek szükségesek, és a bírók igénylik is az ilyen oktatásokat, képzéseket.

Hangsúlyozzuk azonban, hogy a fiatalkorú elleni büntetőeljárás speciális céljára figyelemmel a bíró sosem lesz abban a helyzetben, hogy elmulaszthatná az egyéni értékelésekre, pedagógiai szakvéleményre, osztályfőnöki jellemzésre támaszkodást.

2. Az eljárások céljánál a felnőtt terheltekhez képest hangsúlyosabb a testi-értelmi-érzelmi-erkölcsi fejlődés biztosítása.

A hipotézis következik a jogalkotó előírásából, mely a fentieket a büntetőeljárás céljaként nevesíti. Feltevésünket sem a jogalkalmazó, sem a jogtudomány nem vitatja.

Napjainkban igen divatos kifejezés lett a gyermekbarát igazságszolgáltatás követelménye. Áthatja mindez a polgári és a büntetőjog területét is. Fontos azonban rámutatni, hogy a kiskorú fejlődésének biztosítása és a gyermekbarát igazságszolgáltatás sem jelenthet – utóbbi

elnevezésével ellentétben – barátkozást, bizalmaskodást. A cél az, hogy egy hivatalos, korrekt (fair) keretek között zajló, a fiatalkorúval érdemi kommunikációt lefolytató, a fejlődését szem előtt tartó eljárást folytasson le a jogalkalmazó. A későbbiekben ismertetett, általunk kidolgozott fokozatosság és lépcsőzetesség elve alapján felrajzolhatunk ugyan egy sémát, mely a jogalkalmazónak támpontot nyújt, hogy hozzá tudjon járulni a fiatalkorú terhelt testi-értelmi-érzelmi-erkölcsi fejlődéséhez, azonban nem szabad kizárólagosságban gondolkodni. Tévhit, hogy a fiatalkorú terhelt érdekét és fejlődését mindenképpen az elterelés, a büntetőeljárásen kívüli út vagy a szabadságelvonó szankció szolgálja. Ez mindig az adott esettől és személytől függ. Vizsgálatunk szerint az egyéni értékelési eszközökből, a bűncselekmény tárgyi súlyából és az alanyi oldalból kell következtetnünk arra, hogy melyik megoldás vezet(het) leginkább eredményre.

3. Ez a cél viszont nem formalitással, elvi megfogalmazásokkal, hanem gyakorlati ismeretekkel, tapasztalattal, tudással, adekvát hozzáállással érhető el.

Bár a jogalkotó jelenleg egy formális kijelölési folyamattal kívánja biztosítani azt, hogy a fiatalkorúak ügyében az ítélezést arra alkalmas személy végezze, ezt az állapotot sem a jogalkalmazók körében végzett kérdőíves felmérés, sem pedig a jogtudomány nem tartja üdvöztetőnek.

Nem maga a kijelölés a problémás, hanem az, hogy ez ad hoc alapon történik. A kijelölés előtt senki nem méri fel a rátermettséget, nincs megkövetelt képesítés, képzettség, végzettség. Önmagában a kijelölés, a gyakorlati tudás és a megfelelő személyiség a kommunikációs képesség hiányában nem megoldás. Ezzel kapcsolatban indokolt a változtatás. Átláthatóbb, objektív szempontokon nyugvó kijelölési rendszer és folyamatos képzések biztosítása szükséges mind az ügyészeknél, mind pedig a bíróknál.

4. A felelősség viszont közös, az igazságszolgáltatás szereplőinek együtt kell működniük az oktatási intézményekkel, a gyermekvédelemmel, a gyámhatósággal.

A jogalkotó deklarálja a gyermekek védelme érdekében a jelzési kötelezettséget.

Ugyanakkor minden elv annyit ér, amennyit megvalósítanak belőle. Vizsgálatunk szerint a jelenlegi gyakorlat hiányos e körben. A jogalkalmazók nem minden indokolt esetben teljesítik a jelzési kötelezettségüket. Abban viszont teljes az egyetértés, hogy a fiatalkorú elleni büntetőeljárás célját önmagában a jogalkalmazó nem tudja elérni, akármilyen kifogástalan is az eljárása és az ügydöntő határozata. Ahogy a gyermekpszichológiai bevezető alfejezetben elemeztük, a nevelés, az érzelmi-erkölcsi fejlődés legfontosabb és elsődleges színtere a család.

Ezért is fontos, hogy rögtön megtörténjen valamilyen szintű, de mindenképpen érdemi, ellenőrizhető, hatékony és motivált állami beavatkozás, ha a 18 éven aluli veszélyeztetettsége egyértelműen megállapítható. Szükséges, hogy a bírók ne felesleges időpocsékolásnak, hanem teljesítendő kötelezettségként kezeljék és teljesítsék jelzési kötelezettségüket. Emellett azonban a holisztikus gondolkodásmód jegyében javasoljuk az oktatási intézmények bevonását, amelyek pedagógiai módszerekkel, quasi utógondozásként hozzájárulhatnak a fiatalok terhelte értelmi-szellemi-erkölcsi szempontból helyes irányba tereléséhez. Ezt azonban csak információk birtokában tudják megtenni. Hogy miért szükséges ez? Mert a büntetőeljárás a jogerős ügydöntő határozattal befejeződik, a fiatalok terhelte nevelése, tanítása azonban nem. Az említetteken kívül nem hagyható figyelmen kívül a szülők szerepe sem.

5. Az eljárás kulcsa – a hét kriminalisztikai alapkérdés megválaszolásán túlmenően – a fiatalok terhelte személyiségének feltérképezése.

A jogalkotó kötelezően beszerzendő bizonyítékként tekint az egyéni értékelési eszközökre, melyekből megállapítható a fiatalok terhelte személyisége, életvezetése. Több egyéni értékelési eszközt is ismerünk, azonban kettőnek van kiemelt jelentősége: a környezettanulmányok és a pártfogó felügyelői vélemények.

Ezeket a jogalkalmazók rendre be is szerzik a döntéshozatal megelőzően.

A jogtudományban eddig nem merült fel a környezettanulmány és a pártfogó felügyelői vélemény összevonásának lehetősége. Mi azonban elemzésünk során arra jutottunk, hogy szükséges e két egyéni értékelési eszköz reformja. Egyrészt felesleges a megkettőződés, a gyakorlatban ugyanolyan szerepet tölt be és tartalommal bír mindkettő. Másrészt fokozott figyelmet kell szentelni a közvetlenség elvének: az egyéni értékelés pártfogó általi elkészítése során támaszkodjon az osztályfőnöki jellemzésre, pedagógiai szakvéleményre. Míg a pártfogó a családlátogatás során a körülmények egy részét tapasztalja, más részét azonban a fiatalok terhelte és a család elmondásából tudja, addig az iskola közvetlen és hosszú távú tapasztalattal rendelkezik a kiskorúról. Ezáltal kerül be a büntetőeljárásba az iskola pedagógusainak objektív tapasztalatokon alapuló, közvetlen, elfogulatlan, pártatlan, független véleménye. Mindez alkalmas lehet az ülnökök szerepének kiváltására is, ráadásul egyszerű, olcsó, hatékony megoldás.

6. A fiatalok terhelteknek nemcsak jogi védelemre, hanem érzelmi támogatásra is szüksége van.

Törvényi előírás, hogy a fiatalok elleni büntetőeljárásban kötelező a védelem. Ezt meghatalmazott ügyvéd hiányában a jogalkalmazó megkeresésére a területileg illetékes

ügyvédi kamara sorsolással kijelölt ügyvédje látja el. Emellett az eljárási cselekményekről értesíteni kell a törvényes képviselőt, az akadályoztatása esetén pedig szintén ügyvéd ügygondnokot kell kirendelni.

A jogalkalmazó és a jogtudomány is egyetért a jogi védelem és az érzelmi támogatás nélkülözhetetlenségével.

Kutatásunk alapján azonban kritikával illetjük a jelenlegi hatályos rendszert. Az ügyvéd ügygondnok nem képes biztosítani a fiatalok érzelmi támogatását. Ennek szubjektív és objektív okai is vannak. Ügyvédként – általában – nem ismeri őt (szubjektív elem) és nem is rendelkezik megfelelő képesítéssel, végzettséggel az ilyen feladat ellátásához (objektív elem). Ezzel szemben az általunk az ügygondnoki tisztségre javasolt gyermekvédelmi szakember legalább az egyik követelménynek – az objektívnek – megfelel, mert egyrészt tanulta a területet, másrészt pedig gyakorlattal is rendelkezik. Adott esetben – előzményi, közigazgatási intézkedések, beavatkozások esetén – lehet, hogy még a családot, a terheltet is ismeri. A gyermekvédelmi szakemberek ügygondnokként kirendelése ennél fogva hatékonyabb megoldást jelentene, sőt olcsóbb is lenne az eljárás, ami korántsem elhanyagolható szempont, főleg, ha a bűnügyi költséget a jellemzően bevétellel, vagyonnal nem rendelkező fiatalok terheltnek kell viselnie.

7. A fiatalok terhelttel való megfelelő kommunikáció az egyik kulcs a büntetőeljárás sikeréhez.

Jogalkotói és jogtudományi szinten megfogalmazott követelmény, hogy a bűnüldözők egyértelműen és világosan fogalmazva értesék meg a kiskorúval a szabályokat.

A kommunikáció túlmutat a szavak szintjén. Kiterjesztő értelmezéssel idetartozik a kihallgatási környezet, a megjelenés, a tárgyalóteremben elhelyezkedés, a gesztikuláció és a mimika.

A jogalkalmazók körében végzett kérdőíves felmérésünkben a válaszadók fele nyilatkozott úgy, hogy a büntetőeljárás formalitását csökkentő javaslatként egyetért azzal, hogy a vádlott a védője és a törvényes képviselője mellett foglaljon helyet, azonban csak ötödük vélte úgy, hogy nyugodtan el lehet tekinteni a talár viselésétől is. Ezek látszólag kevésbé fontos kérdések, azonban, ha belegondolunk, hogy az adott esetben első alkalommal bíróságon, ráadásul vádlottként tartózkodó fiatalok (de akár a felnőt is) mennyire idegenül, kiszolgáltatva érzi magát, akkor megfontolandó. Németországban például a vádlott ebből a megfontolásból foglal helyet a védője mellett, nem pedig a vádlottak padján.

Ha pedig már elhelyezkedett a rendőrségi kihallgatósobában vagy a bírósági tárgyalóteremben a terhelt, akkor kezdődik meg a kihallgatás. A jogtudomány adott már szempontokat ennek

lefolytatásához, ezeket összegezve, szintetizálva, saját javaslatainkkal kiegészítve kívánunk hozzájárulni a megfelelő klíma kialakításához. Ehhez azonban szükséges az is, hogy a kihallgatást végző személy kilépjen a komfortzónájából, és a merev eljárási formákat háttérbe szorítva képes és kész legyen a fiatalok terhelteivel – és a kiskorú sértettekkel, tanúkkal is – a koruknak megfelelő szókészlettel, hangnemben beszélni.

8. A fiatalok terhelteivel szembeni büntetőeljárások során kívülsége alapvető követelmény.

Mivel különleges bánásmódot igénylő személyek a fiatalok terhelteivel is, így jogalkotói szinten szabályozott a során kívülség. A jogtudományban kriminológiai kutatások sora igazolja a tételt, mely szerint – általában is, de a fiataloknál különösen – fontos, hogy a bűncselekmény elkövetését követő lehető legrövidebb időn belül legyen meg a felelősségre vonás, a szankció alkalmazása. A bűncselekmény óta eltelt idő és az alkalmazott joghátrány hatékonysága ugyanis fordítottan arányos.

Vizsgálatunk szerint ezt a célt kívánta szolgálni a jogalkotó, amikor kimondta, hogy valamennyi járásbíró egyben fiatalok bírósága is. Az ügyek központosítása helyetti szétesztés igazságosabb ügyelosztást és azt eredményezi, hogy a fiatalok terhelteivel lakóhelyéhez és az elkövetési helyhez közelebb eső járásbíró járjon el. Persze ez viták keresztjében áll, ezért is szenteltünk viszonylag jelentős terjedelmet ennek vizsgálatára és véleményünk kifejtésére.

A során kívülséget a magunk részéről is fontosnak tartjuk, ezért is dolgoztuk ki a fokozatosság és lépcsőzetesség elvét, hogy a büntetőeljárásokat a lehető legalacsonyabb szinten a lehető leggyorsabban fejezzük be. Hangsúlyozzuk azonban, hogy a gyorsaság követelménye sose írhatja felül a szakmaiságot, a megalapozottságot, a fiatalok mindenek felett álló érdekének szem előtt tartását.

9. Kisebbségi súlyú bűncselekmények esetén minél szélesebb körű lehetőséget kell biztosítani az elterelésre.

Ezzel a hipotézissel mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazók, mind pedig a jogtudomány egyetért.

Vizsgálatunk során is beigazolódott mindez, de azért hozzáteszünk egy „azonban”-t. Az elterelés fontos és hatékony eszköz lehet, azonban nem feltétlenül és mindenáron. Van, amikor nem az első bűncselekményét elkövető terheltenél is alkalmas lehet a célok elérésére és van, amikor az elsónél sem. Ez mindig a bűncselekménytől és a bűnelkövetőtől függ. Itt is kiemeljük az egyéniesítés fontosságát.

10. Eljárási eszközöket kell biztosítani és használni a megbélyegzés elkerülése érdekében.

Ha megbélyegzés alatt azt értjük, hogy egy fiatalkorú bűnelkövetőt se könyveljünk el élete hátralévő részére bűnözővé és zárjuk ki őt a társadalmi együttélés valamennyi szegmenséből, akkor a megbélyegzés elkerülését fontosnak tartjuk.

Azzal viszont nem értünk egyet, hogy a büntetőeljárás megindításáról és befejezéséről lehetőleg senki – a bűnüldöző szerveken, a vádlotton, a sértetten kívül – ne értesüljön.

A jogalkotó lehetőséget biztosít a bíróságnak, hogy szabadon mérlegelje a nyilvánosság kizárásának szükségességét. Erre általában sor is kerül, ritkán fordul elő, hogy fiatalkorú terhelt büntetőügyéről a tárgyalóteremből tudósítson a média. Ennek ellenére nagy az érdeklődés az ilyen ügyek iránt, rendszeresek a hírközlések. Ez a mai világban a kommunikációs csatornák végtelenségére tekintettel kikerülhetetlen és az elkerülés nem is cél. A nyilvánosság kizárása jó szabályozás és gyakorlat, mert a fiatalkorú terhelt még kevésbé nyílna meg és még inkább megfigyelhetőek lennének a büntetőeljárás káros hatásai, ha vakuk és kamerák kereszttüzeiben, idegen emberek tömeges megjelenése mellett lenne a kihallgatása.

Felfogásunk szerint azonban a büntetőeljárás céljainak elérése érdekében fontosnak tartjuk, hogy a fiatalkorú terhelt oktatási intézménye tudomást szerezzen a büntetőeljárás megindításáról és a jogerős ügydöntő határozat egy példányának elküldésével a befejezéséről is. Ennek már indokát adtuk. Meglátásunk szerint ez nem jelent megbélyegzést.

IV. A doktori értekezés következtetései

A doktori értekezés célkitűzése a fiatalkorú terheltek büntetőeljárási helyzetének rendszerezése és elemzése mellett saját kutatási eredmények felmutatása volt. A doktori értekezés számos javaslatot tartalmaz, mely érinti a Be-t, egyéb jogszabályokat és a gyakorlatot is.

Következtetéseink, javaslataink összefoglalása:

1. A XXI. század büntetőeljárásában a fiatalkorúak büntetőjogi felelősségre vonásának külön eljárásként kezelése – a célra és az alanyi körre figyelemmel – továbbra is indokolt.
2. A külön eljárásnak nemcsak nevében, hanem elsősorban tartalmában – a jogalkalmazó rátermettségében, képzettségében, a célok követésében, a megfelelő kommunikációban – kell megnyilvánulnia.

3. A fiatalkorú elleni büntetőeljárás jelentőségét nem a statisztika, az ilyen eljárások száma, alakulásának tendenciája határozza meg, hanem a preventív cél.
4. Helyes a hatályos szabályozás, melynek értelmében valamennyi járásbíróság egyben fiatalkorúak bírósága is.
5. Ugyanakkor a fiatalkorúak ügyészei és bírói rendelkezzenek megfelelő attitűddel, személyiséggel, kommunikációs képességekkel, alapvető pedagógiai és pszichológiai ismeretekkel.
6. A kijelölés ne egy formális rendelkezés legyen, hanem rátermettségen és végzettségen alapuló mérlegelés eredménye.
7. Biztosítson az állam a fiatalkorúak ügyészei és bírói részére a pedagógiai és pszichológiai ismeretek elsajátítására és szinten tartására ingyenes képzési lehetőségeket, vagy fedezze a végzettség megszerzéséhez szükséges tanulmányok költségét.
8. Írja elő a jogalkotó a fiatalkorúak ügyészei és bírói számára a biztosított képzéseken való kötelező részvételt és az elvégzés jutalmazásaként kötelezően biztosítandó pótlékot.
9. Jogszabály-módosítás útján a jövőben ügyvéd helyett gyermekvédelmi szakember járjon el ügygondnokként.
10. Ha a törvényes képviselő kizárása esetén az ügygondnoki feladatokat nem ügyvéd, hanem gyermekvédelmi szakember látja el, akkor megfelelő a hatályos szabályozás, mely nem írja elő az ügyvédek mint védők részére a specializálódást. Nem javasoljuk külön fiatalkorúak védőjének bevezetését.
11. Az életkori jellemzőkre és a büntetőeljárás céljára figyelemmel fokozott jelentőséget kell tulajdonítani a 18 éven aluliakkal való tág – helyszín megválasztása és elrendezése, gesztikuláció, mimika – és szűk – megszólítás, hangnem, beszédtempó, beszédstílus – értelemben vett kommunikációnak.

12. Kerülni kell a fiatalok terhelte kihallgatásánál az irányított, a hosszú, a zárt kérdések mellett azt is, hogy egyszerre több kérdés hangozzon el. A vallomás tartalmát lépésről lépésre kell megszerezni. Mind a metakommunikáció, mind pedig beszéd szintjén kerülni kell az elvárások megfogalmazását, a nyomásgyakorlást, a megszegyenítést.

13. Minden esetben vizsgálni és indokolni kell a különös tárgyi súlyt a letartóztatás (nagyon kivételes) alkalmazásánál.

14. Ezzel párhuzamosan viszont a fiatalok letartóztatásánál szereplő kiegészítő feltétel, a különös tárgyi súly kibővítendő azzal, hogy letartóztatást lehessen elrendelni akkor is, ha a különös tárgyi súly nem állapítható meg, viszont a rendkívüli személyben rejlő társadalomra veszélyességet mutató alanyi szempont(ok) igen.

15. Elfogatóparancs kibocsátása esetén, ha az sikerre vezet és elfogják a terhelte, akkor a kényszerintézkedésről döntő és adott esetben letartóztatást elrendelő ülés helyett a bíróság tartsa meg nyomban az előkészítő ülést és a tárgyalást. Ez ugyan gyors szervezőmunkát és az egyéb eljárási szereplők – ügyész, védő, törvényes képviselő, ügygondnok, sértett, tanú, javaslatunk szerint az iskola – részéről rugalmasságot feltételez, de a letartóztatást mint kényszerintézkedést vált(hat)ja ki, ami egyértelmű előnye.

16. A jelenlét biztosítása mint a letartóztatás különös okának vizsgálatánál mérlegelni kell a fiatalok terhelte személyes körülményeit, hogy családi környezetben, szeretett helyen nevelkedik-e.

17. Ha a letartóztatást csak a jelenlét biztosítása mint különös ok indokolja, akkor javasoljuk helyette az infrastrukturális-technikai feltételek teljesülése esetén az elektronikus nyomkövető eszközzel ellenőrzött bűnügyi felügyeletet.

18. A bizonyítási eljárás megnehezítésének, megghiúsításának elkerülése mint a letartóztatás különös okának értékelése során át kell tekinteni, hogy személyek befolyásolásának vagy tárgyi bizonyíték megsemmisítésének a veszélye áll-e fenn. Ha tárgyi bizonyíték megsemmisítésétől tartunk, elég lehet enyhébb kényszerintézkedés, az elektronikus nyomkövető eszközzel ellenőrzött bűnügyi felügyelet. Ha a büntetőeljárásban részt vevő személyek jogellenes befolyásolása vagy megfélemlítése valószínű, akkor pedig célszerű különbséget tenni: ha a

fiatalkorú terhelte gyermekotthonban együtt él, és emiatt akadály nélkül érintkezhet a sértettel vagy a tanúval, akkor letartóztatás helyett elsősorban vizsgálni kell, hogy megoldható-e másik intézményben történő ideiglenes elhelyezése. Ha nem, és az egyéb feltételek is fennállnak, indokolt lehet a letartóztatás.

19. A fiatalkorúak letartóztatását lépcsőzetesen kell vizsgálni. Az csak akkor rendelhető el, ha valamennyi általános feltétel teljesül (első szűrő), valamelyik különös ok fennáll (második szűrő), megállapítható a különös tárgyi súly – bünszervezetben, bünszövetségben vagy csoportosan követte el a bűncselekményt, mekkora a büntetési tétel, bűnhalmazatról beszélhetünk-e – vagy a rendkívüli személyben rejlő társadalomra veszélyességet – visszaesőről van-e szó, volt-e már büntetve és emellett mit tartalmaz a pedagógiai szakvélemény, a pártfogó felügyelői vélemény – valószínűsítő alanyi szempont (harmadik szűrő), van-e a letartóztatásnál enyhébb, de célt érő kényszerintézkedés (negyedik szűrő).

20. Az egyéni értékelés eszközei kiemelt helyet foglalnak el a fiatalkorú terheltek elleni büntetőeljárás személyi körülményeinek bizonyítása során. Ezekből vonható le megalapozott következtetés a – bűnösség esetén választandó – szankció hatékonyságára.

21. Felesleges és célszerűtlen az egyéni értékelési eszközök megkettőzése. A környezettanulmány és a pártfogó felügyelői vélemény a gyakorlatban ugyanazt a szerepet tölti be, hasonló, illetve majdnem ugyanolyan tartalmi elemekkel. A környezettanulmány kivezetésével és a pártfogó felügyelői vélemény tartalmának szinkronizálásával egyszerűbb, átláthatóbb rendszert, megoldást javasolunk.

22. Helyes a társasbíraskodás visszaszorítása. Az ülnökök szerepét – akik általában, nem személy szerint ismerik a fiatalkorúak élethelyzetét, életkori sajátosságait – hatékonyabban tudják betölteni a pedagógiai szakvéleményt, osztályfőnöki jellemzést adó pedagógusok, akik közvetlen és tartós tapasztalattal rendelkeznek a konkrét személyről, a fiatalkorú terheltről.

23. Az együttműködés és a holisztikus gondolkodásmód jegyében szükséges a bűnüldöző szervek, pártfogó felügyelők és az oktatási intézmények közötti szorosabb és hatékonyabb együttműködés, a vélemények figyelembevétele.

24. Ne zárjuk ki a fiatalkorú elleni büntetőeljárásban kategorikusan a nyilvánosságot. Minden esetben külön mérlegelendő – a védelem véleményének meghallgatását követően – ennek kérdése. Adott esetben indokolt lehet a nyilvánosság részbeni kizárása annak érdekében, hogy csak azok maradhassanak a tárgyalóteremben, akiknek jelenléte a fiatalkorú terhelt nevelésére szolgál.

25. Nem indokolt az értelmi-erkölcsi képességek vizsgálatának mint a büntetőjogi felelősségre vonás feltételének a bevezetése.

26. Javasoljuk: minél egyszerűbb és gyorsabb eljárási formát válasszon a jogalkalmazó. Az eljárási forma – elterelés, feltételes ügyészi felfüggesztés, ügyészi megrovás, egyezség, büntetővégzés, bíróság elé állítás, rendes bírósági eljárás a külön eljárási szabályokkal – megválasztása során a célok elérésének igényét, a pedagógiai szakvéleményt, a párfogó felügyelői véleményt kell figyelembe venni.

27. A feltételek megléte esetén az eljárási forma megválasztásához a fokozatosság elve szolgál támpontul. Lehetőség szerint meg kell előzni a bűncselekmény elkövetését. Ennek sikertelensége esetén második körben előnyben kell részesíteni a feltételes ügyészi felfüggesztést vagy a közvetítést. Ha ez nem adott, akkor harmadik lépcső az ügyészi megrovás. Negyedik körben lehetőség van egyezség megkötésére irányuló büntetőeljárás lefolytatására. Ezt követi a tárgyaláson kívül hozott büntetővégzés, mely elsősorban megrovás, próbára bocsátás esetén célszerű, de akár büntetés is kiszabható eljárási cselekmény nélkül. Hatodik körben kerül sor a bíróság elé állításra, végül pedig a rendes bírósági eljárás lefolytatására a fiatalkorú terheltekre vonatkozó külön eljárási szabályok betartásával.

28. Az egyszerű megítélésű, tömegesen előforduló, legfeljebb kis és közepes tárgyi súlyú bűncselekmények esetén, ha az elkövető személyében rejlő társadalomra veszélyesség csekély, akkor a gyors és hatékony befejezés érdekében javasolt a rendes bírósági eljárás lefolytatása helyett az elterelés, az ügyészi befejezés vagy a büntetővégzés, bíróság elé állítás.

29. A feltételes ügyészi felfüggesztés lehetősége kedvezőbb a fiatalkorú terhelt számára, mint a közvetítői eljárás.

30. A folyamatos fejlődés érdekében mind a jogalkotó, mind a jogalkalmazó, valamint a jogtudomány számára fontos a nemzetközi kitekintés, és annak vizsgálata, hogy van-e onnan átvételre érdemes rendelkezés, gyakorlat.

31. A fiatalok elleni büntetőeljárásban közreműködő jogalkalmazóknak tudni kell kilépniük a komfortzónájukból.

V. A doktori értekezés tudományos eredményei

Értekezésünk a jogtudomány, a jogalkotás és a jogalkalmazás számára is megfogalmaz ajánlásokat, következtetéseket. Ezek konkrétan:

V.1. A jogtudomány számára hasznosítható:

1. a fokozatosság és lépcsőzetesség elvének kidolgozása a letartóztatás feltételeinek és az azt helyettesítő kényszerintézkedések vizsgálatára;
2. a fokozatosság és lépcsőzetesség elvének kidolgozása az eljárási forma megválasztására;
3. a fiatalok elleni lelki-érzelmi támogatásának átdolgozása az ügygondnoki szerep újragondolásával;
4. a holisztikus gondolkodásmód és az együttműködés többszereplős modelljének felvázolása.

V.2. A jogalkotás számára hasznosítható:

5. jogszabály-módosítás, melynek értelmében a fiatalok elleni büntetőeljárásban ügyvéd helyett gyermekvédelmi szakember jár el ügygondnokként;
6. jogszabály-módosítás, melynek értelmében fiatalok letartóztatására nemcsak különös tárgyi súly, hanem vagylagosan személyben rejlő kiemelt társadalomra veszélyesség esetén is lehetőség lesz;
7. jogszabály-módosítás, melynek értelmében az elkészült pártfogó felügyelői vélemény a fiatalok elleni oktatási intézményének is elküldendő;
8. dereguláció és jogszabály-módosítás, melynek értelmében a fiatalok elleni büntetőeljárásban megszűnik a környezettanulmány, szerepét szinkronizációt követően a pártfogó felügyelői vélemény tölti be;

9. jogszabály-módosítás, melynek értelmében az eljárási cselekményekről szóló értesítés és a jogerős ügydöntő határozat elküldendő a fiatalokú terhelt oktatási intézményének;
10. jogszabály-módosítás, melynek értelmében lehetőség nyílik a nyilvánosság részbeni kizárására is.

V.3. A jogalkalmazás számára hasznosítható:

11. javaslatok a 18 éven aluliak kihallgatásakor alkalmazandó szóbeli és metakommunikációra, (gesztikuláció, mimika, negatív-stresszmentes légkör, bemutatkozás, kérdésfeltevések mikéntje és sorrendje);
12. javaslatok helyi tréningekre, képzésekre (a kíméletesebb, hatékonyabb, gyorsabb büntetőeljárás érdekében);
13. javaslat letartóztatás helyett az elfogás után előkészítő ülés, tárgyalás azonnali megtartására, lehetőség szerint, ha a feltételek adottak, döntéshozatalra (ezzel kiküszöbölendő a kényszerintézkedés);
14. javaslat – a fokozatosság és lépcsőzetesség elvének kidolgozásával – a letartóztatás feltételeinek és a letartóztatást helyettesítő jogintézmények alkalmazhatóságának vizsgálatára (összes általános feltétel és egy különös feltétel adott-e; fennáll-e a különös tárgyi súly – bünszervezet, bünszövetség, büntetési tétel, bűnhalmazat – vagy a személyben rejlő kiemelt társadalomra veszélyesség a pedagógiai szakvélemény, a pártfogó felügyelői vélemény, a priusz alapján);
15. javaslat a bíróknak, melynek értelmében a nyilvánosság kizárásának vagy részbeni kizárásának kérdésében fokozottan vegye figyelembe a védelem érvelését;
16. javaslat az ügyészeknek és a bíróknak a fiatalokúak beismerésének elfogadására, és ezzel együtt az ügyészség tárgyalás tartása iránti kérelem gyakorlásának felülvizsgálatára;
17. javaslat a fokozatosság elvének kidolgozásával a fiatalokú elleni büntetőeljárás eljárási formájának kiválasztására (1. megelőzés, 2. feltételes ügyészi felfüggesztés, 3. közvetítői eljárás, 4. ügyészi megrovás, 5. egyezség, 6. büntetővégzés, 7. bíróság elé állítás, 8. rendes bírósági eljárás külön eljárási szabályokkal).

VI. Summary

The aim of the doctoral thesis is the dogmatic and theoretical systematization and analysis of the criminal procedural status of juvenile defendants by the comprehensive review of the literature, as well as formulating own suggestions.

We look at the law in force, and beside the XCV. chapter of the Criminal Procedure Code – the criminal proceedings against juveniles – we examine other provisions within the Code that concern juveniles and questions regarding them, at the same time formulating *de lege ferenda* suggestions.

We review the path on which we reached the current domestic regulations, the provisions of the Criminal Procedure Code.

We look at Germany in a comparative way. How do the two states' regulations on juvenile offenders differ? Which regulations should be adopted?

In a separate chapter, we discuss the legislation and jurisprudence on the importance and structure of individual assessment, and in this regard, we answer the question of how this can be made more effective.

We answer the question of how arrest, one of the most serious coercive measures applied to juveniles, can be reduced to the most necessary measure, and what alternatives there are.

In addition, we examine the importance of communication, which – due to their age characteristics – is particularly important when questioning juveniles. How should we address them so as to find out as much information as possible about the criminal case without hindering their guaranteed rights and healthy personal development?

We also make forward-looking, advancing, improving and clarifying proposals for the investigation and court proceedings.

We also aim to address any chapters concerning criminal proceedings against juvenile offenders. However, emphasis is placed on the special legal institutions, which constitute the particular features of the special procedure.

We analyze opportunities for diversion as well as the means to prevent stigmatization.

To achieve the objectives of the doctoral dissertation, we formulated the following hypotheses.

1. Criminal proceedings against juvenile offenders also require legal, psychological, and pedagogical knowledge and skills from the actors of the judiciary.
2. The purpose of the procedure is to ensure physical-intellectual-emotional-moral development in a more pronounced way compared to adult offenders.

3. However, this goal can be achieved not with formalities and theoretical formulations, but with practical insight, experience, knowledge, and an adequate attitude.
4. Responsibility is shared, the actors of the judiciary must cooperate with educational institutions, child protection services, and the guardianship authority.
5. The key to the procedure – in addition to answering the seven basic forensic questions – is to map the personality of the juvenile offender.
6. The juvenile offender needs not only legal protection but also emotional support.
7. Proper communication with juvenile offenders is one of the keys to the success of criminal proceedings.
8. Dealing with the cases of juvenile offenders as matters of priority is a pivotal requirement.
9. In the case of low-level offences, the widest possible scope for diversion should be provided.
10. Procedural means should be provided and used to avoid stigmatization.

According to our intentions, the doctoral dissertation formulates proposals that can be utilized by the legislation, by the appliers of law, and by the jurisprudence, but we do not shy away from debates generated by the conclusions and proposals.

The following can be used for jurisprudence:

1. The elaboration of the principles of gradation and progression for the examination of the conditions of arrest and the coercive measures replacing it;
2. The elaboration of the principles of gradation and progression for the choice of the form of procedure;
3. Revision of the emotional support of juvenile offenders through the rethinking of the role of the guardian ad litem;
4. Outlining of a holistic mindset and a model of collaboration of more than one actor.

The following can be used for legislation:

1. Amendment to the law, according to which a child protection specialist acts as a guardian in criminal proceedings against juvenile defendants instead of an attorney;
2. Amendment to the law, according to which the arrest of juveniles will be possible not only on grounds of the severity of the offence, but alternatively also on grounds of the danger of society inherent to their person;
3. Amendment to the law, according to which the opinion of the probation officer is sent to the education institute of the juvenile offender;

4. deregulation and amendment to the law, according to which the environmental study is terminated in criminal proceedings against a juvenile, and will be replaced by the probation officer's opinion after synchronization;
5. amendment to the law requiring the notification of procedural acts and the final decision to be sent to the educational institution of the juvenile;
6. amendment to the law allowing for partial exclusion of the public.

The following can be used for those applying the law:

1. Suggestions for verbal and metacommunication used when interrogating persons under 18 years (gesticulation, countenance, stress-free environment, introduction, the method and order of the questioning);
2. suggestions for local trainings (for a more gentle, efficient and faster criminal procedure);
3. suggestion to hold a preliminary session, hearing immediately after the arrest instead of pre-trial detention, and if possible, decision making (thus avoiding coercive measures);
4. a proposal to examine the conditions of arrest and the applicability of legal institutions replacing it – with elaboration of the principles of gradation and progression (whether all general and specific criteria are given; is there a preponderance of the crime – criminal organization, criminal conspiracy, sentence, multiple accounts – or danger of society inherent to the person according to the pedagogical opinion, the opinion of the probation officer, or their past criminal record);
5. a proposal for judges to give greater consideration to the argument of the defense when excluding or partially excluding the public;
6. a proposal for prosecutors and judges to accept the confessions of juveniles, and at the same time to review the practice of the prosecutor's office requesting a hearing;
7. a proposal for the choice of the procedural form of criminal proceedings against a juvenile by developing the gradation principle (1. prevention, 2. conditional suspension of the prosecution, 3. mediation, 4. reprimand, 5. settlement, 6. penalty order, 7. prosecution, 8. regular court proceedings with special rules of procedure).

VII. A szerző publikációs jegyzéke

BERTALDÓ András: A sztrájk szabályozás és a gyakorlat újabb hazai tendenciái. Jura, 2012/2. 198-204.

BERTALDÓ András: Az Európai Bizottság rehabilitálása az Adams-ügyben.
<http://www.mabie.hu/node/2192>

BERTALDÓ András: Nyeremény – Játék? Az európai fogyasztóvédelmi eljárás egy jogeseten keresztül. Európai Jog, 2015/3. 11-20.

BERTALDÓ András: Pályára lép: Bosman helyett H. Müller? Európai Jog, 2015/6. 7-12.

BERTALDÓ András: Az állatkínzás bűncselekménye. Belügyi Szemle, 2016/4. 102-115.

BERTALDÓ András: Az Európai Bizottság rehabilitálása az Adams-ügyben. Európai Jog, 2019/4. 12-19.

BERTALDÓ András: A 18 éven aluliak kihallgatásának néhány kriminalisztika-büntetőeljárás szempontja. In: GAÁL Gyula – HAUTZINGER Zoltán (szerk.). In: A bűnüldözés és a bűnmegelőzés rendészettudományi tényezői. Magyar Hadtudományi Társaság, Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja, Magyar Rendészettudományi Társaság, Pécs, 2019. 173-179.

BERTALDÓ András: Quo vadis, Nyitott Bíróság program?
https://birosag.hu/sites/default/files/2020-05/mailath-2019_vegleges.pdf 635-685.

BERTALDÓ András: A fiatalkorúak elleni német büntetőeljárás – és összevetése a magyarral. Magyar Jog, 2020/6. 375-384.

BERTALDÓ András: A fiatalkorúak elleni büntetőeljárás 20. századi magyarországi története. Jogtörténeti Szemle, 2020/2. 46-53.

BERTALDÓ András: Szabadság vagy biztonság? Videómegfigyelő rendszerek a C-708/18. számú ítélet tükrében. Európai Jog, 2020/6. 33-36.

BERTALDÓ András: A fiatalkor megközelítési módjairól a büntetőeljárásban. Jura (megjelenés alatt)

BERTALDÓ András: A 18 éven aluliak kihallgatásának néhány kriminalisztikai-büntetőeljárásai szempontja. Jura (megjelenés alatt)

BERTALDÓ András: Fiatalok terheltek a bíróságon. Jura (megjelenés alatt)